

ביאורים

בעלי החיים והאדם נוצרו מזרם חיים אחד, ולכן ניתן להקיש בין האחד לשני. האופן שבו מתגלה ה' ביצירת בעלי החיים, מלמד על האופן שבו הוא מתגלה בהשגחה על בני האדם. בדומה לכך, קיימת השוואה גם במעגלים פנימיים יותר בתוך מדרגת האדם בבריאה. גוף האדם הפרטי, והחברה האנושית בכללה, יצוקים בתבנית זהה. גוף האדם מורכב מאיברים רבים ומגוונים, שלהם תפקידים שונים ויכולות ייחודיות. ישנם איברים חשובים יותר או פחות, אך כולם משולבים זה בזה בהרמוניה, והינם בעלי השפעה הדדית. באותה המידה, מורכבת גם החברה האנושית מפסיפס רחב ומגוון. יש בה אנשים מסוגים שונים, בעלי כשרונות מיוחדים. החברה זקוקה לכל אחד, כדי שיעניק לה תרומה משלו לקיומה ושגשוגה. בצבור, כמו בגוף האדם, ישנם מרכיבים הדואגים להבטיח את קיומה התקין של המערכת עצמה, וישנם מרכיבים המקשרים בינה לבין העולם שבחוץ. ישנם מרכיבים שקולטים את המתרחש באופן סביל, וישנם שנוקטים יוזמה ופועלים. יש המורים לאחרים כיצד לנהוג, ויש הנתונים למרותם של אחרים. יש חלקים שאחראים על הקיום והשכלול החומרי, באמצעות רכישת מזון ומנוח. יש שאחראים על הפיתוח והשלמות הרוחנית, על ידי השגת דעת ומוסר.

תורת ה' מוכרחת להתגלות בעולם, כדי לענות על התביעה לשלמות רוחנית. אולם היא לא מתגלה בהכרח באופן שווה לכולם. די בכך שמעגל מצומצם של אנשי איכות ישיגו את התורה במלוא רוחבה והיקפה, ואלו יכו גלים אל המעגלים שמסביבם. כל אחד, כפי כישורו ויכולתו, יקלוט את המזון הרוחני הדרוש לו מהם. העילית של החברה האנושית, מייצגי ה'מח' וה'לב', מזרימים חיים ונשמה לכלל העם, ומביאים אותם לתכליתם.

הרחבות

מעלתם של ישראל

והשפיע האלהי הנה, אף אם לא ימצא אלא באיש מיוחד, הנה הוא הולך מהלך השלמות למין האדם. רבי יוסף אלבו מסביר שההצלחה של איש מסוים להגיע לשלמות האנושית מעידה על הפוטנציאל האנושי להגיע לשלמות.

רבי יהודה הלוי כותב דברים דומים על משה רבנו: "ואם ימצא אדם שיבא באש ולא יזק בו, ויעמד מבלי מאכל ולא ירעב, ויהיה לפניו זהר שאין העין יכולה להסתכל בו, ולא יחלה ולא ייחלש, וכאשר יגיע אל תכלית ימיו, ימות לרצונו, כמי שיעלה על מיטתו לישון, וישן בעת ידוע ובשעה ידועה, עם ידיעת העבר והעתיד, מה שהיה ומה שיהיה, הלא המעלה הזאת נפרדת בעצמה ממעלת בני אדם" [כוזרי א, מא]. דברים אלו נכתבו על משה רבנו, אך עצם יכולתו להגיע לנבואה מעידה על כך שיש לכל ישראל את היכולת להגיע לכך, ולכן הוא נחשב כמדרגה חדשה בבריאה. מדרגה שמעבר למדרגת ה'מְדַבֵּר'.

המהר"ל מבאר שבזכות מעלה זו הטבועה בישראל קיבלנו את המצוות: "בארו בזה הדברים אשר אמרנו. כי מצוות התורה, שהם הפעולות האלוהיות, מתייחסות (מתאימות) אל ישראל, שלפי מעלת נפשם הם מוכנים אל הפעולות האלוהיות" [תפארת ישראל א].

והשפיע האלהי הנה, אף אם לא ימצא אלא באיש מיוחד, הנה הוא הולך מהלך השלמות למין האדם.

זוה, כי אף אם המינים אשר תחת הסוגים אין כלם הולכים מהלך השלמות קצתם לקצתם; רצוני לומר: שאף אם ימצא במינים מין אחד מיוחד, הוא היותר-שלם מכלם, אין המין ההוא לבדו הוא שלמות ותכלית הסוג ולא מישיר הסוג ההוא אל תכלית-שלמותו, כי בכל מין ומין בפני-עצמו יש-בו תכלית ושלמות מיוחדת במין ההוא מזולתו - מכל-מקום, בכל מין ומין, אף-על-פי שימצאו בו כתות מתחלפות, האחת יותר נכבדת מן האחרת - פאלו תאמר כי כת הראשים היא יותר שלמה בשלמות האנושי מכת עובדי אדמה, וכת החכמים היא יותר שלמה מכת הראשים - וכן על זה-הדרך, בכל כת וכת יהיו בה איש או אישים יותר שלמים מזולתם מן הכת ההיא, ואין האיש ההוא או האישים או הכת ההיא בלבד תכלית המצא המין ההוא - ואולם המין ההוא או האישים או הכת ההיא הם סבת הגעת תכלית המין ההוא, מצד שהם הולכים מהלך השלמות לכל המין; רצוני: שהם כמו כלי להגיע המין אל תכליתו ושלמותו השונה בכל המין, אף-על-פי שיש בזה מדרגות מתחלפות לקצתם על קצתם.

זוה, כי כמו שבכל איש ואיש יש-בו אברים רבים מתחלפים, כלם מצטרפים לקיום הבעל-חיים, ואף-על-פי-כן האחד יותר שלם מן האחר והאחר מן האחר, עד שכבר ימצא בו אבר אחד שהוא עקר קיום הבעל-חיים, ועם-כל-זה הוא הולך מהלך השלמות לבעל-חיים, רצוני: שהוא כלי להגיע שלמות החיות אל הבעל-חיים בכללו. פאלו תאמר שהלב הוא עקר קיום הבעל-חיים, והוא כלי להגיע החיות אל כל האברים בכלל ולמוח בפרט, כדי שבאמצעות החיות המגיע מן הלב אל המוח יגיע מן המוח החוש והתנועה לכל האברים, וישלם בזה קיום החי במה שיגיע אליהם מן הלב, אם באמצעותי ואם בזולת-אמצעי. פן האנשים: עם-היותם כלם שונים באנושות, יגיע לקצתם השלמות האנושי באמצעות קצתם. כי כמו שכל האברים מצטרפים לקיום האיש, ואף-על-פי-כן יש לקצתם מדרגת ראשיות על קצתם, ויגיע לקצתם החיות באמצעות קצתם - פן על זה-הדרך יש לכת החכמים מדרגת ראשיות על השאר, ויגיע מהחכם לאנשים סדור מתקן ענינם להשיג השלמות האנושי, יקרא הסדור הזה "נמוס".

ולפי מה שאמרנו שההשגחה האלהית ראוי שתשגיח בהגעת זה-התועלת למין האדם, כמו שנמצא שתשגיח בענינים קטני-הערך הנמצאים בבעלי-חיים, הנה הוא מחיב שישפיע שפיע אלהי על אזה-איש ממין האדם היותר-מוכן לזה, כדי שיהיה כלי להגיע האנשים אל שלמות תכליתם: אם על-ידי בהיותו בחיים, ואם על-ידי אמצעי אחר מותו; וזה, על-ידי החכמים הנמשכים אחריו להישיר האנשים על-ידי מה שקבלו ממנו או מה שהבינו ממאמריו הנמצאים בספריו בכל זמן ובכל מקום. פי אין ראוי שתקצר יד הכח האלהי לשער התועלת הזה שהוא הברחי למין האדם ולהשלימו בכל עת ובכל מקום, כמו שלא תקצר בהשלמת התועלת המצטרף לבעלי-חיים הפחותים בכל מקום ובכל זמן. וההישירה המגיע לאנשים על-ידי האיש הנה היא הנקראת "תורה אלהית", ומדרגתה משאר התורות והנמוסים - מדרגת המלאכה הראשית לשאר המלאכות המשרתות לה.

הולך מהלך וכו' - פועל את פעולתו ומביא את האדם לשלמותו. **הסוגים -** הסוג מכיל מינים רבים. **אין המין וכו' -** למשל: מין האדם אינו פועל ומביא לשלמות בעלי-חיים, אבל בתוך מין האדם, האדם השלם מוביל את כל המין (שאר בני האדם) אל שלימותם. **תכלית ושלמות -** לכל מין פרטי יש מטרה פרטית מיוחדת. **מתחלפות -** שונות זו מזו. **הראשים -** השרים. **הולכים מהלך השלמות -** תורמים ומסייעים להגיע לשלמות. **באמצעי -** בצורה עקיפה. **באנושות -** בהיותם בני אדם. **ראשיות -** חשיבות. **זה-התועלת -** שיגיע סידור מכוון להשגת השלמות האנושית. **מוכן -** מתאים. **שתקצר וכו' -** שתאמר שאין כוח ביד האלוהות לשער דרך זו. **משאר -** ביחס לשאר. **מדרגת -** דומה ליחס שבין מדרגות המלאכות.

